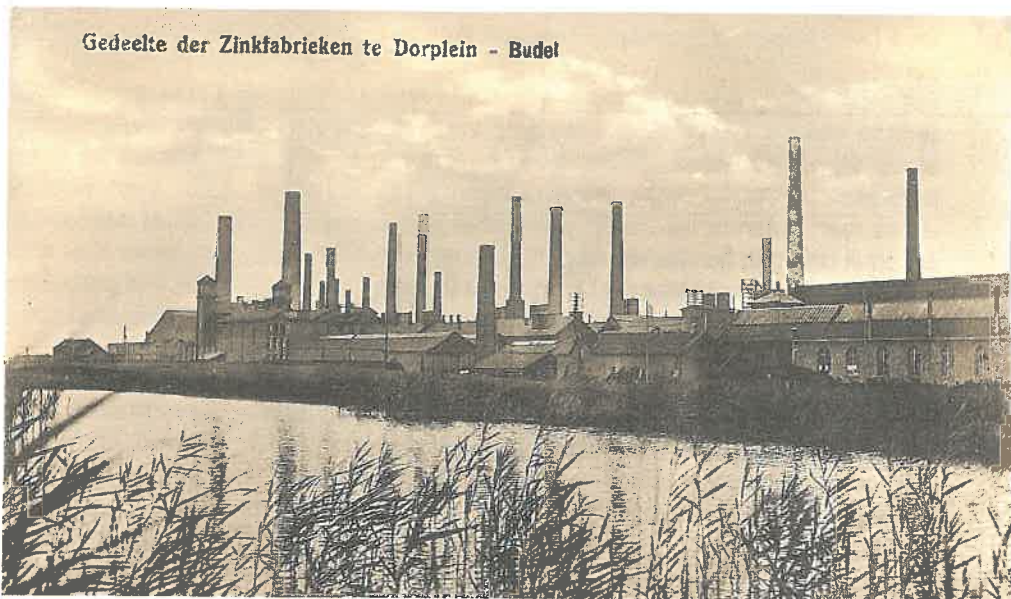

Gedeelte der Zinkfabrieken te Dorplein - Budel

Overzicht zinkovens te Dorplein ca 1950

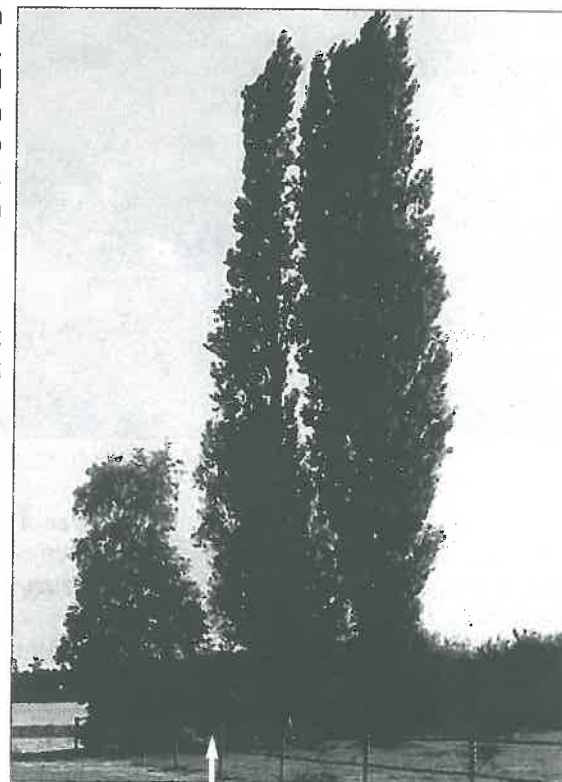
Zinkfabrieken gezien vanaf het kanaal datering ca 1950 van links naar rechts

Roosting en zwavelzuurfabriek achtergrond zinkovens rechts de GME
ofwel de Gemengde Metaalertsen Roosting van Pyriet en Lodenkamers
voor zwavelzuurwinning

NIEUWE BOMEN BIJ PLAATS MOORDEN IN DE PEEL EN THEO STEVENS LAAN IN PLAATS VAN ANTOON STEVENS LAAN

Inwijding vier nieuwe bomen

Zoals u misschien weet, staan achter het huis Ant. Stevenslaan 36, een viertal bomen ter nagedachtenis van de vier vermoorde mannen op 5 september 1944 (zie onder). Een van die vier bomen is aan het rotten en wordt daarom regelmatig "schoon gemaakt". Maar deze populieren en wilg hebben nu eenmaal niet het eeuwig leven en zijn al niet meer zo vitaal. Daarom hebben de huidige bewoners, de heer en mevrouw van Duijvenbode, vorig jaar februari meer in het riet, vier Taxodiums geplant, ook weer in de vorm van een kruis. Ze zijn alle vier goed aangeslagen en zijn nu plusminus twee meter hoog. Het is wel de bedoeling dat de oude bomen, zolang als mogelijk is, blijven staan. De nieuwe bomen kunnen wel 1000 jaar worden in hun land van herkomst. Nu hebben de bewoners te kennen gegeven familieleden van de overledenen en andere belangstellenden uit te nodigen voor een formele inwijding van die bomen door de pastoor van Budel-Dorplein. Wanneer zal dat plaats hebben?

De vier hoge oude bomen bij de Peel. Links hiervan ziet men een van de nu nog kleine, plusminus twee meter hoge, Taxodiums.

Zaterdag 21 september doet de fakkelestafette Weert-Brussel-Weert (dit jaar 50ste maal) ook de herdenkingsmonumenten in Budel en Dorplein weer aan. Om 16.25 zal ze in Dorplein arriveren. Na de gebruikelijke herdenking zal de fakkelestafette verder gaan naar Weert.

Aansluitend aan deze plichtigheid zal onder begeleiding van de harmonie van Dorplein en de Wapenbroeders vanuit het monument, middels een fakkel, het

"Het Korenveld", Ant. Stevenslaan 36

bevrijdingsvuur eenmalig worden overgebracht naar de bomen bij de Peel achter het huis, Ant, Stevenslaan 36, waar het bevrijdingsvuur bij de bomen zal worden ontstoken. Hierna zullen de vorig jaar nieuw geplante bomen worden ingezegend door pastoor Cornelissen.

Wat gebeurde er die 5 september 1944? Alhoewel dat alles al eens in de Aakroniek verschenen is, lijkt het me toch zinvol, zeker omdat het al een hele tijd geleden is, ter gelegenheid van deze inwijding, het gebeurde nog eens de revue te laten passeren. Zeker de jeugd zal niet overal van op de hoogte zijn. De ouderen weten het nog wel, maar ook voor hen geldt: Opdat wij niet vergeten!

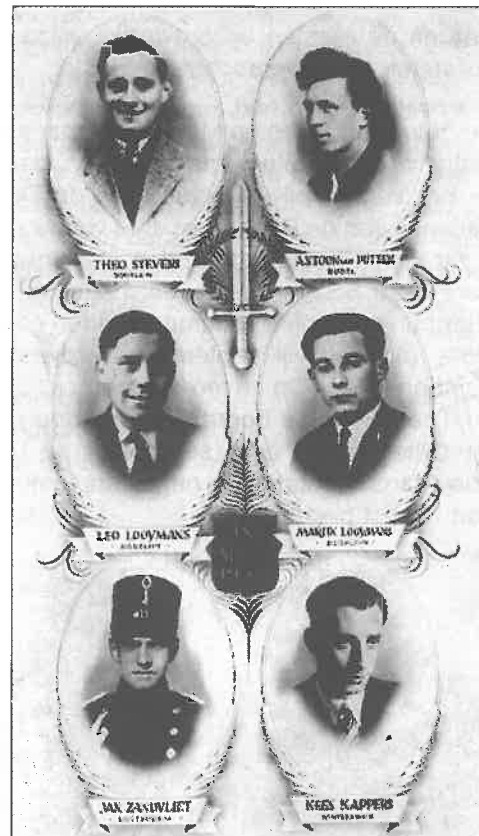
Dinsdag vijf september 1944 in Dorplein

Vijf september 1944 is een zwarte dag in de geschiedenis van Dorplein. Op die dag werden er zes mensen door de Duitse SS vermoord. Laten we nog eens kort memoreren wat er die dag gebeurde.

Jan Zandvliet, wachmeester der marechaussee en Kees Kappers, douane-ambtenaar, vormden vanaf 1942 een waardevolle schakel tussen de Nederlandse en Belgische verzetsbewegingen, daarbij bijgestaan door hun helpers, waaronder Antoon van der Putten en Theo Stevens. Menig piloot, krijgsgevangene, Jood en ander dankt aan hen hun leven. Zij hadden goede contacten met sabotagegroepen, zoals de Witte Brigade, die vanuit België opereerden.

Op het einde van de oorlog werd de grond hier te heet onder de voeten voor de

NSB'ers en zij probeerden dan ook de grens over te vluchten naar Duitsland. Ze mochten er echter niet in en werden terug gestuurd. Om 12 uur in de namiddag van vijf september 1944 kwam er een aantal terug vanuit Weert in Dorplein. Vanuit de cantine werden ze beschoten door verzetsstrijders. Een aantal vluchtten, terwijl anderen gevangen werden genomen. Ongeveer een uur daarvoor was door sabotage aan de rails een trein met terugtrekkende Duitsers ontspoord in de zandverstuivingen bij de zinkfabriek. Deze Duitse SS'ers waren inmiddels door de gevluchte NSB'ers gealarmeerd en de SS'ers verschenen rond een uur in de middag bij de Cantine. De bewakers vluchtten met hun gevangen genomen NSB'ers achter door de tuin en verscholen zich in het riet bij de Peel, achter het huis van Frans Dor (Ant. Stevenslaan 36). De Duitsers drongen de Cantine binnen en hielden iedereen die zich daar bevond aan. Ook mensen op straat werden aan gehouden. Men moest met de handen omhoog naar de

Bidprentje van de zes vermoorden

Cantine gaan staan. Dorplein beleefde angstige uren. De kamers van de marechaussee werden helemaal overhoop gehaald, doch niemand van diegene die gezocht werden, werd gevonden. In de Cantine bevond zich nog wel marechaussee Schallenberg, die ook bij het verzet was. Hij had zelfs een lijst met onderduikers bij zich. Als ze hem hadden gevonden was de ramp voor Dorplein waarschijnlijk nog groter geweest. Hij werd door zuster Josefien verstopt onder de holle sokkel van het grote Sint Jozefbeeld dat in de Cantine stond. Alles werd doorzocht, doch gelukkig vonden ze Schallenberg niet. Sint Jozef gedroeg zich letterlijk als figuurlijk als schutspatroun voor Dorplein. Om een uur of vijf vertrokken de Duitsers uit Dorplein met medeneming van de paarden van de marechaussee. Na korte tijd keerden ze echter terug en omsingelden de Peel achter het huis van Frans Dor. Door verraad waren ze achter de schuilplaats van de verzetsmannen gekomen.

Scherp knetterden in die avond de machinegeweren door het anders zo rustige Dorplein. De verzetsmensen moesten met de NSB'ers te voorschijn komen,

waarna de eersten op gruwelijke wijze werden vermoord met bajonetsteken, kolfstoten en geweerschoten.

De gebroeders Leo en Martin Looymans waren niet direct betrokken bij de arrestatie van de NSB'ers, maar zochten, daar zij onderduikers waren en werkzaam bij het verzet, bij de komst van de Duitsers een schuilplaats in een ander gedeelte van de Peel. Toen alles weer rustig was, gingen ze weer naar het dorp, maar vielen helaas in handen van enkele achtergebleven SS'ers. Ze werden door deze SS'ers weggevoerd naar de plaats van de ontspoorde trein, waar later hun verminkte lichamen werden gevonden.

Dolle Dinsdag vijf september werd zo een zwarte dag voor de Dorpleinse gemeenschap. Op zeven september te 10 uur werden Antoon van der Putten en Theo Stevens begraven. 's Middags om twee uur Kees Kappers en Jan Zandvliet en op acht september te 10 uur de gebroeders Leo en Martin Looymans. Op zaterdag negen september om 10 uur vond de gezamenlijke uitvaartdienst plaats.

Het monument in Dorplein, hier nog met de houten kruisen en met de vijver, als symbool voor de Peel

Op de plaats van de oude "Kerkkuil" (hier zou eerst de kerk gebouwd worden) werden op drie september 1947 de vermoorde verzetsmensen in een Eregraf ter ruste gelegd. Op 4-5-1949 vond een officiële onthulling plaats te 18.00 door de toenmalige commissaris van de koningin in Noord-Brabant Prof. Dr. De

Quay. De schrijver Antoon Coolen sprak een herdenkingsrede uit. Er werd een beeld onthuld van de Weertse kunstenaar Cor van Geleuken, gemaakt van Beesel's keramiek. Met deze vrouwenfiguur met duif en bloementak schiep hij een werk van diepe bezonkenheid, van zo'n grote rust en uitdrukking, dat elke nadere aanduiding, elk opschrift alleen maar zou storen. Het plansoentje met vijver, omzoomd met sparren en ander houtgewas, werd door de KZM ter beschikking gesteld. De vijver symboliseert de Peel, waar de zes mannen zich verscholen en waar vier van de zes mannen werden omgebracht. De Budelse bevolking bekostigde samen het beeld. In het beeld staat onderin gebeiteld: St. Joris Beesel. Later is onder het beeld een plaat aangebracht waarop staat:

***In de vrijheidsstrijd
Door de Duitse SS
Omgebracht op 5-9-1944***

De graven waren oorspronkelijk voorzien van witte houten kruisen, die later zijn vervangen door hardstenen gedenksteden.

Het kruis op het grondgebied van de Zinkfabriek

In de 80-er jaren heeft de gemeente de vijver dicht gemaakt, zich waarschijnlijk niet realiserende dat deze vijver de Peel symboliseerde, een wezenlijk onderdeel van het monument!

Voor de gebroeders Looymans is, op de plaats waar ze vermoord zijn gevonden, een eenvoudig houten kruis opgericht. Later is dat vervangen door een hardhouten, van Amerikaans grenenhout gemaakt, kruis. Een aantal jaren geleden heeft de Zinkfabriek het monumentje nogmaals vernieuwd.

Achter het huis, waar de vier anderen werden vermoord, Ant. Stevenslaan 36, werd ter nagedachtenis door de Dorpleinse gemeenschap een kruis opgericht. Jaren heeft dit hier gestaan totdat Frans Dor het liet weghalen.

In de plaats hiervan plantte hij hier vier Italiaanse populieren in de vorm van een kruis. Later is een van de populieren, die omgewaaid was, vervangen door een wilg.

Frans Dor is hier in 1985 vertrokken. Hij werd er opgevolgd door de familie Izerda. Deze familie is hier inmiddels opgevolgd door het echtpaar Van Duijvenbode.

Waarom Antoon Stevenslaan?

Zoals u boven hebt kunnen lezen, was een van de zes vermoorden op 5-9-1944 Theodorus Johannes (Theo) Stevens, geboren 20-9-1923 te Budel. Hij was het tweede kind van Jan Michiel Stevens en Antonetta Vlassak. Theo was toen 20 jaar oud. Het gezin Stevens telde 17 kinderen en woonde toentertijd in de Liedekerkestraat in Dorplein.

In Dorplein waren er vóór 1957 geen straatnamen. Wel was er bijvoorbeeld de weg van de Zinkfabriek naar Lozen, nu Ant. Stevenslaan, die in de volksmond Loozenweg werd genoemd, maar het was geen officiële straatnaam. Bij de algemene straatnamenherziening voor Dorplein, in 1957, werd deze straat Stevensstraat genoemd, naar de op 4-9-1944 vermoorde Theo Stevens. Op 2 mei 1968 werd het Ant. Stevensstraat!!! Eind 70-er jaren werd er riolering aangelegd, de straat opnieuw beklinterd en werden er bomen aangeplant. Vanaf die tijd werd het Ant. Stevenslaan!

Waarom eigenlijk Antoon Stevens en niet Theo Stevens? Toon Stevens (geboren 16-3-1933), de broer van Theo leeft nog altijd. Waarschijnlijk is de vergis-

Theo Stevens in 1943

sing dus gemaakt in 1968, of misschien al in 1957. Door de straatnamencommissie? Wie zal het zeggen. Op zijn herdenkingsgraf achter de kerk staat wel de juiste naam: Th. Stevens. Misschien is de fout gemaakt, omdat een broer van Theo, Antoon Stevens, geboren 17-3-1927, als kind overleed op 23-2-1930. Zou daar de vergissing mee gemaakt zijn?

Ook wordt de naam niet consequent hetzelfde aangegeven. Aan de ene kant van de straat staat aangegeven: A. Stevenslaan en aan de andere kant: Ant. Stevenslaan.

Al die tijd was het bij de familie wel bekend dat de straatnaam eigenlijk fout was, doch men heeft er nooit iets over gezegd, althans niet bij de gemeente. Het lijkt me toch zinvol, deze gemaakte fout proberen te herstellen. Ik zal met dit artikel naar de gemeente gaan en vragen om de fout alsnog te herstellen en de naam van de straat te veranderen in Theo Stevenslaan. Fouten kunnen altijd gemaakt worden, als men maar bereid is deze te herstellen.

Harrie Jaspers

Bron

Harrie Jaspers Nieuwe bomen bij plaats moorden in de Peel en Theo Stevenslaan in plaats van Antoon Stevenslaan

n: **Aa-kroniek** (uitgave van Heemkundekring 'De Baronie van Cranendonck')
21^e jaargang 2002 nr 3 bladzijde 121 – 127

